

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

Monitoring gatunków zwierząt z uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000, lata 2023-2025

Sprawozdanie z monitoringu barczatki kataks *Eriogaster catax* w roku 2023

Adam Malkiewicz

Barczatka kataks *Eriogaster catax* – samiec (fot. A. Malkiewicz)

Sfinansowano ze środków
Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

Spis treści

I. Informacje ogólne	3
II. Region biogeograficzny alpejski	5
1. <i>Stan ochrony gatunku.....</i>	5
Ocena stanu parametru populacja.....	5
Ocena stanu parametru siedlisko	6
Ocena stanu parametru perspektywy ochrony	7
Ogólna ocena stanu ochrony gatunku	7
2. <i>Oddziaływania i zagrożenia wykazywane na stanowiskach</i>	8
Stwierdzone oddziaływania.....	8
Przewidywane zagrożenia	8
3. <i>Stosowane i zalecane działania ochronne</i>	9
III. Region biogeograficzny kontynentalny.....	10
1. <i>Stan ochrony gatunku.....</i>	10
Ocena stanu parametru populacja.....	11
Ocena stanu parametru siedlisko.....	13
Ocena stanu parametru perspektywy ochrony	13
Ogólna ocena stanu ochrony gatunku	14
2. <i>Oddziaływania i zagrożenia wykazywane na stanowiskach</i>	15
Stwierdzone oddziaływania.....	15
Przewidywane zagrożenia	15
3. <i>Stosowane i zalecane działania ochronne</i>	16
Piśmiennictwo.....	17

I. Informacje ogólne

Kod, nazwa polska i nazwa łacińska gatunku

1074 Barczatka kataks *Eriogaster catax*

Region biogeograficzny

ALP – region biogeograficzny alpejski

CON – region biogeograficzny kontynentalny

Koordynator główny

Łukasz Przybyłowicz

Koordynator krajowy

Adam Malkiewicz

Eksperti lokalni

Adam Górnicki, Krzysztof Konieczny, Adam Larysz, Adam Malkiewicz, Bartłomiej Pacuk, Janusz Ratajczak, Andrzej Ruszlewicz, Roman Zamorski

Eksperti dodatkowi

Artur Berezowski, Adam Larysz

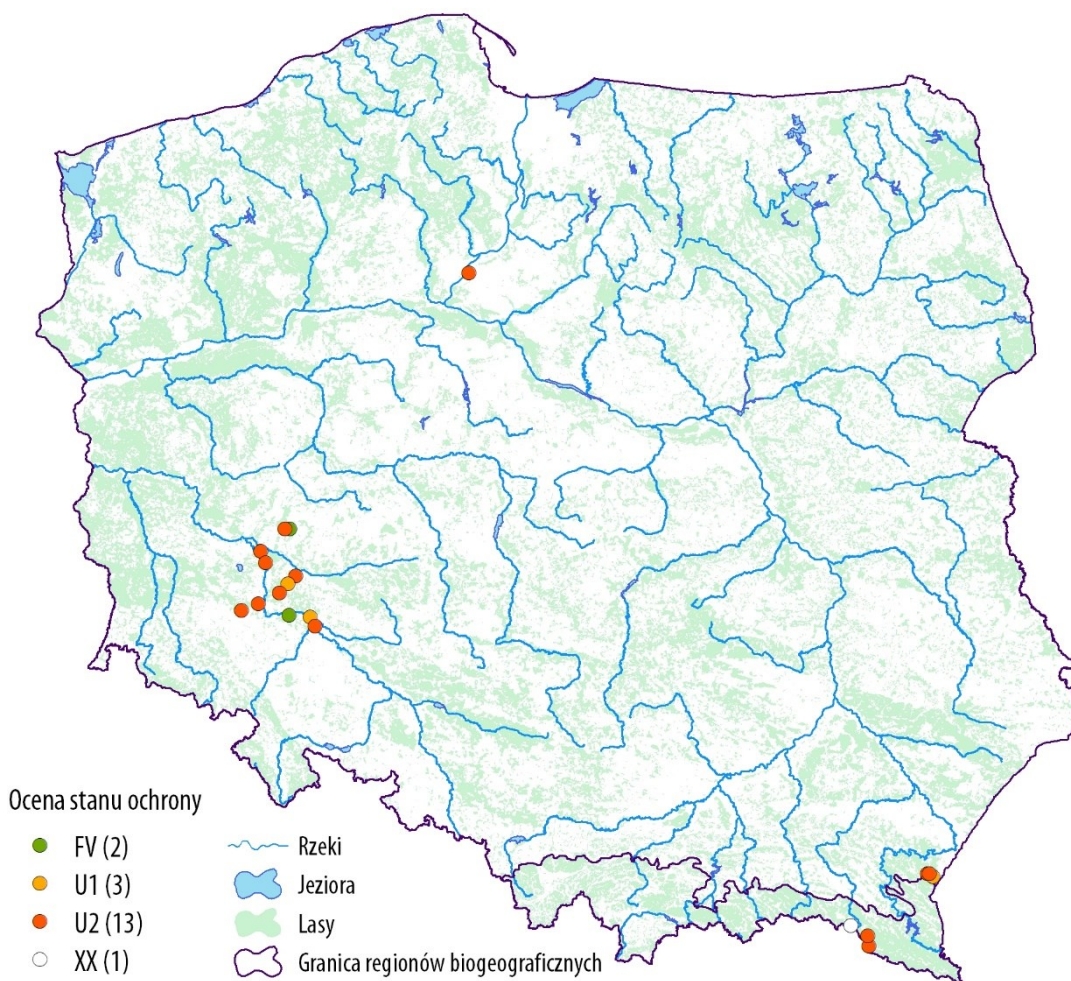
Informacja o ewentualnych zmianach w metodyce monitoringu

Prace monitoringowe w 2023 r. prowadzone były zgodnie z modyfikacją metodyki z dn. 7.10. 2021 r.

Informacja o wykorzystaniu wyników z innych projektów

Nie korzystano.

Stanowiska monitoringowe

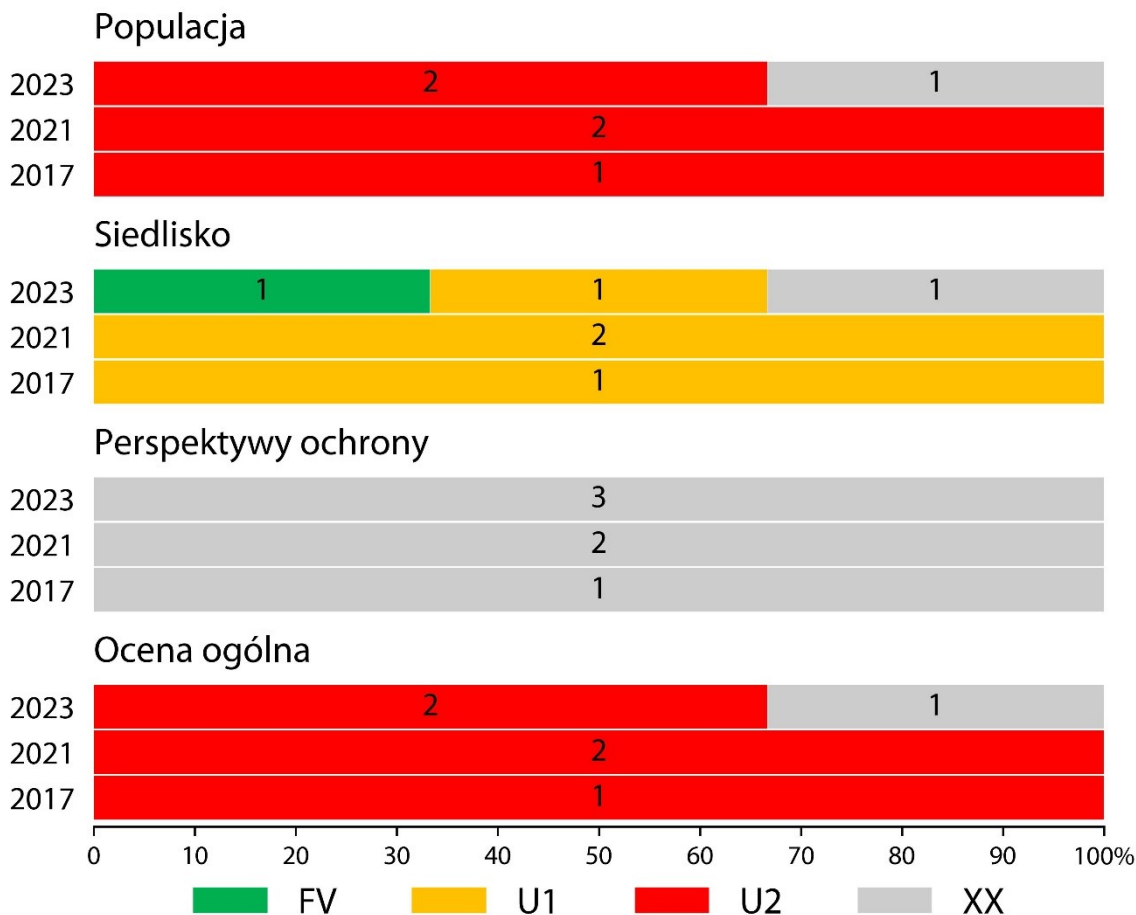
Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk gatunku monitorowanych w 2023 roku.

Tab. 1. Liczba stanowisk badanych w poszczególnych cyklach prac monitoringowych.

Cykl	Rok/lata badań	Liczba monitorowanych stanowisk			Liczba nowych stanowisk		
		ALP	CON	Razem	ALP	CON	Razem
2009-2011	2010	0	8	8	0	8	8
2013-2014	2014	0	15	15	0	7	7
2015-2018	2017	1	6	7	1	0	1
2015-2018	2018	0	9	9	0	0	0
2020-2021	2021	2	16	18	1	2	3
2023-2025	2023	3	16	19	1	0	1

II. Region biogeograficzny alpejski

1. Stan ochrony gatunku

Ryc. 2. Liczba stanowisk z daną oceną parametru i oceną ogólną stanu ochrony gatunku w poszczególnych latach monitoringu.

Ocena stanu parametru populacja

W 2023 r. stan populacji określono jako zły (U2) na 2 stanowiskach (Łupków, Radoszyce) i jako nieznaną na jednym stanowisku (Jasiel) (ryc. 2). Liczebność względna określana liczbą gniazd gąsienic jest głównym wskaźnikiem stanu populacji (tab. 2). W trakcie badań przeprowadzonych w 2023 r. na dwóch stanowiskach monitoringowych w regionie alpejskim (Łupków, Radoszyce) udało się wykazać obecność gatunku, lecz tylko na poziomie oceny złej (U2), co jest równoznaczne ze złą oceną stanu populacji. Na trzecim stanowisku (Jasiel), badanym po raz pierwszy, nie zdecydowano się na ocenę złą, choć nie wykryto obecności gatunku, gdyż nastąpiło tam zaburzenie warunków siedliskowych, które nie pozwala na jednoznaczną ocenę stanu populacji w 2023 r. W poprzednim badaniu stan populacji na stanowiskach

COPYRIGHT © GIOŚ

PRACA ZLECONA PRZEZ GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

Łupków i Radoszyce również oceniono jako zły, ale wówczas na obu stanowiskach nie stwierdzono obecności gatunku.

W oparciu o wyniki monitoringu 3 stanowisk stan populacji w regionie alpejskim należałoby określić jako zły (U2). Należy jednak zaznaczyć, że bardziej adekwatna byłaby tu ocena XX (stan nieznan) z uwagi na bardzo słabą wiedzę o występowaniu barczatki kataks w tym regionie.

Ocena stanu populacji gatunku w regionie alpejskim: U2

Tab. 2. Zestawienie ocen wskaźników stanu populacji.

Wskaźnik	Liczba stanowisk z oceną			
	FV	U1	U2	XX
izolacja przestrzenna	3	0	0	0
względna liczebność	0	0	3	0

Ocena stanu parametru siedlisko

W przypadku dwóch po raz kolejny badanych stanowisk w Bieszczadach – Radoszyce i Łupków – stan siedlisk na pierwszym z nich oceniono jako niezadowolający (U1), a na drugim jako właściwy (FV). Na nowym stanowisku w Beskidzie Niskim siedlisku przyznano ocenę „stan nieznan” (XX) (ryc. 2). W Bieszczadach na obu badanych stanowiskach udział zarośli tarniny mieścił się w przedziale 30-56% (duża ilość dostępnych dla gatunku zarośli tarninowych różnej wielkości). W Radoszycach i w Łupkowie zarośla tarninowo-głogowe występują wzdłuż całego zbocza, toteż sama obecność tarniny nie wydaje się być czynnikiem ograniczającym. Jest nim raczej obecność i odpowiednie zwarcie tarniny w miejscach nasłonecznionych, a jednocześnie osłoniętych od wiatrów – o odpowiednim dla barczatki kataks mikroklimacie (Bury 2015). Na stanowisku Jasiel, krótko przed pierwszą kontrolą, większa część tarniny tam obecnej została wycięta w ramach działań ochronnych w rez. „Źródlika Jasiołki”. Ekspozycje tam dostępne nie wydają się czynnikiem wpływającym negatywnie na składanie jaj przez motyle (tab. 3). W czasie kontroli zaobserwowano na stanowiskach karpackich skupiska porostów, które miejscami niemal w całości opanowały stosunkowo młode krzewy tarniny. W takich sytuacjach plechy tych porostów mogą zajmować optymalne miejsca składania złożeń jaj przez barczatkę w rozwidleniach grubszych gałęzi tarniny. To naturalne zjawisko, o ile się nasili, może trwale pogorszyć stan ochrony siedlisk gatunku w tym regionie. W poprzednim badaniu na obu bieszczadzkich stanowiskach stan siedlisk oceniono jako niezadowolający, a więc w przypadku jednego z nich nastąpiła poprawa stanu siedliska ze względu na wzrost udziału zarośli tarninowych.

W oparciu o wyniki monitoringu stan siedlisk gatunku w regionie biogeograficznym alpejskim należałoby określić jako niezadowolający. Bardziej adekwatna byłaby tu jednak ocena XX (stan nieznany) z uwagi na bardzo słaba wiedzę o jego występowaniu w tym regionie.

Ocena stanu siedliska w regionie alpejskim: U1

Tab. 3. Zestawienie ocen wskaźników stanu siedliska.

Wskaźnik	Liczba stanowisk z oceną			
	FV	U1	U2	XX
ekspozycja stanowiska	2	0	0	1
udział zarośli tarninowych	1	1	1	0

Ocena stanu parametru perspektywy ochrony

Perspektywy ochrony barczatki kataks na badanych stanowiskach oceniono w 2023 r. jako nieznanne, podobnie jak w poprzednim badaniu w 2021 r. (ryc. 2). Ocena tego parametru jest oceną ekspercką, opierającą się głównie na aktualnym stanie dwóch poprzednich parametrów: stan populacji i siedliska z uwzględnieniem stwierdzanych oddziaływań i prognozowanych zagrożeń. W przypadku Łupkowa przyszłość gatunku jest trudna do przewidzenia; jest on tam bardzo nieliczny, nietławy do wykrycia, nie każdego roku udaje się go znaleźć na stanowisku. Podobnie jest w przypadku Radoszyc; perspektywy zachowania populacji są trudne do przewidzenia z uwagi na efemeryczny charakter występowania gatunku w tym obszarze. Przyszłość stanowiska Jasiel jest wątpliwa; w 2023 r. siedlisko gatunku zostało zniszczone i brak informacji dotyczących zakresu prac leśnych planowanych w nadchodzących latach. Najlepsze rokowania dotyczą stanowiska Łupków ze względu na to, że w najbliższej okolicy znajdują się potencjalnie dogodne środowiska do rozwoju barczatki kataks; jest więc szansa, że gatunek tam przetrwa.

Podobnie należy ocenić perspektywy ochrony gatunku w skali całego alpejskiego regionu biogeograficznego. Stan wiedzy o barczatce kataks w tym regionie jest nadal bardzo słaby.

Ocena perspektyw ochrony gatunku w regionie alpejskim: XX

Ogólna ocena stanu ochrony gatunku

W przypadku obu stanowisk badanych już wcześniej stan ochrony barczatki kataks oceniono jako zły (U2), z uwagi na zły stan populacji (niska liczebność gatunku), a przyczyna takiego stanu nie jest znana. Dla stanowiska Radoszyce ocena nie zmieniła

się od badania w 2017, a dla stanowiska Łupków ocena pozostaje taka sama jak w poprzednim badaniu. Stan ochrony gatunku na nowym stanowisku Jasiel określono jako nieznan. Gatunku nie stwierdzono, ale nastąpiło tam takie zaburzenie warunków siedliskowych (wycięcie zarośli tarninowych), które nie pozwala na jednoznaczną ocenę stanu populacji.

Brak nowych danych, w tym publikacji naukowych, które mogłyby rzucić światło na stan ochrony gatunku regionie. Nie wiadomo też, na ile badane stanowiska są izolowane od najbliższych aktualnie populacji słowackich.

W oparciu o oceny na badanych stanowiskach stan ochrony w regionie alpejskim należałoby również określić jako zły. Niemniej, z uwagi na słabą wiedzę o występowaniu gatunku w regionie biogeograficznym alpejskim, odpowiedniejsza byłaby ocena XX – stan nieznan.

Ogólna ocena stanu ochrony gatunku w regionie alpejskim: U2

Kierunek zmian: nieznan

2. Oddziaływania i zagrożenia wykazywane na stanowiskach

Stwierdzone oddziaływania

Na sąsiednich działkach dla stanowiska Radoszyce prowadzony jest wypas owiec. Prawdopodobnie działki z siedliskiem barczatki były poprzednio również wypasane. Nie powoduje to istotnego oddziaływania na siedlisko gatunku, gdyż owce nie zgryzają krzewów tarniny, ani jej nie tratują. Na drugim stanowisku w Bieszczadach stwierdzono jedynie małopowierzchniowe wypalanie, lecz nie stanowi ono istotnego oddziaływania, które by ograniczyło populację barczatki kataks. Na stanowisku Jasiel zaś stwierdzono ingerencję i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka, jak zaklasyfikowano odkrzaczanie rezerwatowych powierzchni łąkowych, ulegających sukcesji naturalnej przez zarastanie tarniną i głogiem.

Przewidywane zagrożenia

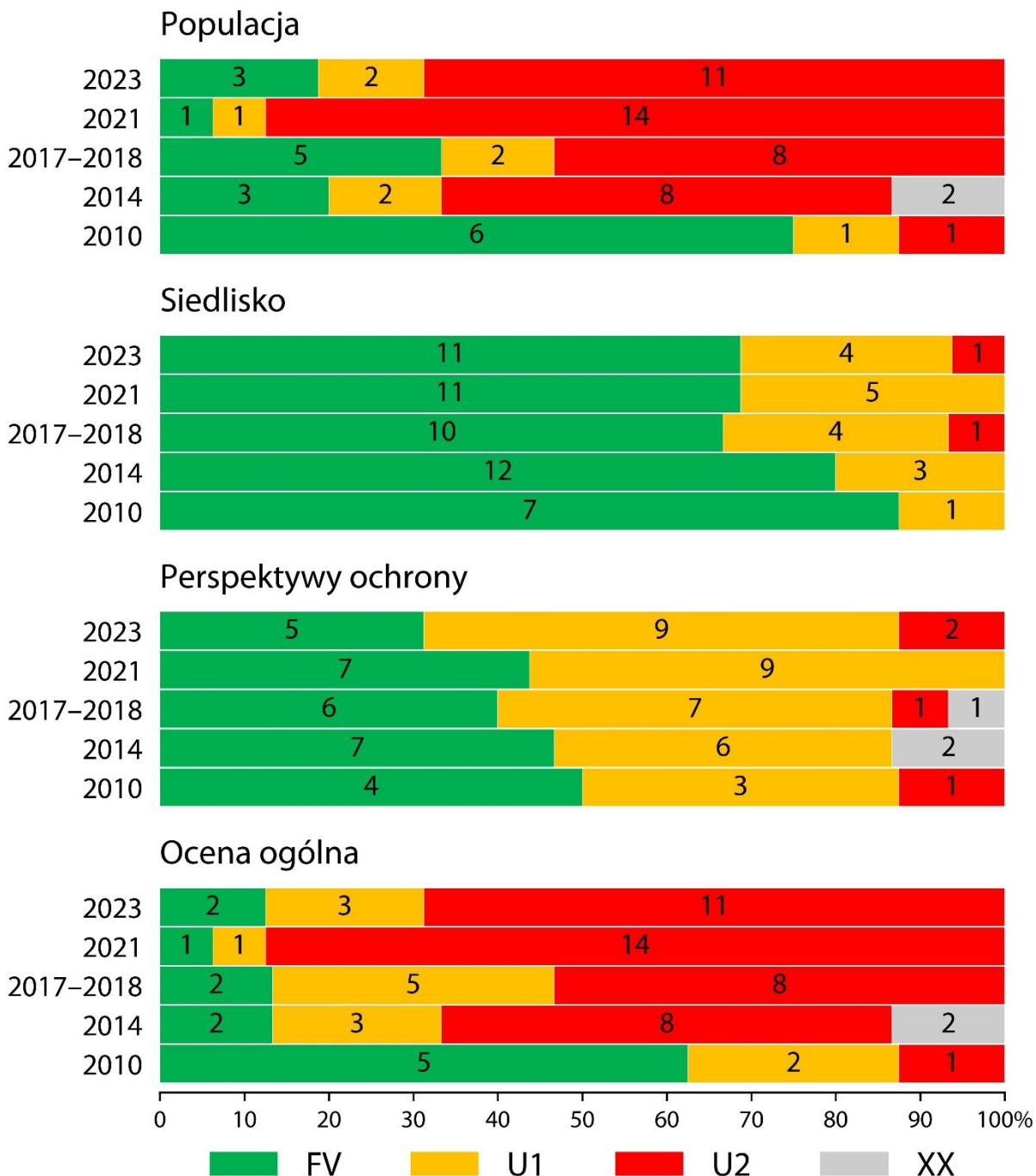
Nie stwierdzono zagrożeń, które mogą mieć istotny wpływ na stan ochrony gatunku w przyszłości, poza wypalaniem (Łupków) i nieokreślonymi bliżej zakłóceniami, powodowanymi przez działalność człowieka. W czasie kontroli zaobserwowano natomiast na stanowiskach karpackich skupiska porostów, które miejscami niemal w całości opanowały stosunkowo młode krzewy tarniny. W takich sytuacjach plechy tych porostów zajmują często optymalne miejsca składania ziół jaj w rozwidleniach grubszych gałęzi tarniny. To naturalne zjawisko, o ile się nasili, może trwale pogorszyć stan ochrony siedlisk gatunku w tym regionie.

3. Stosowane i zalecane działania ochronne

Dla stanowiska Jasiel zaleca się odstąpienie od wycinki krzewów tarniny w miejscach, gdzie stwarza ona dogodne warunki do zasiedlenia przez barczatkę kataks. Dotyczy to szczególnie stoków o wystawie południowej i południowo-wschodniej.

III. Region biogeograficzny kontynentalny

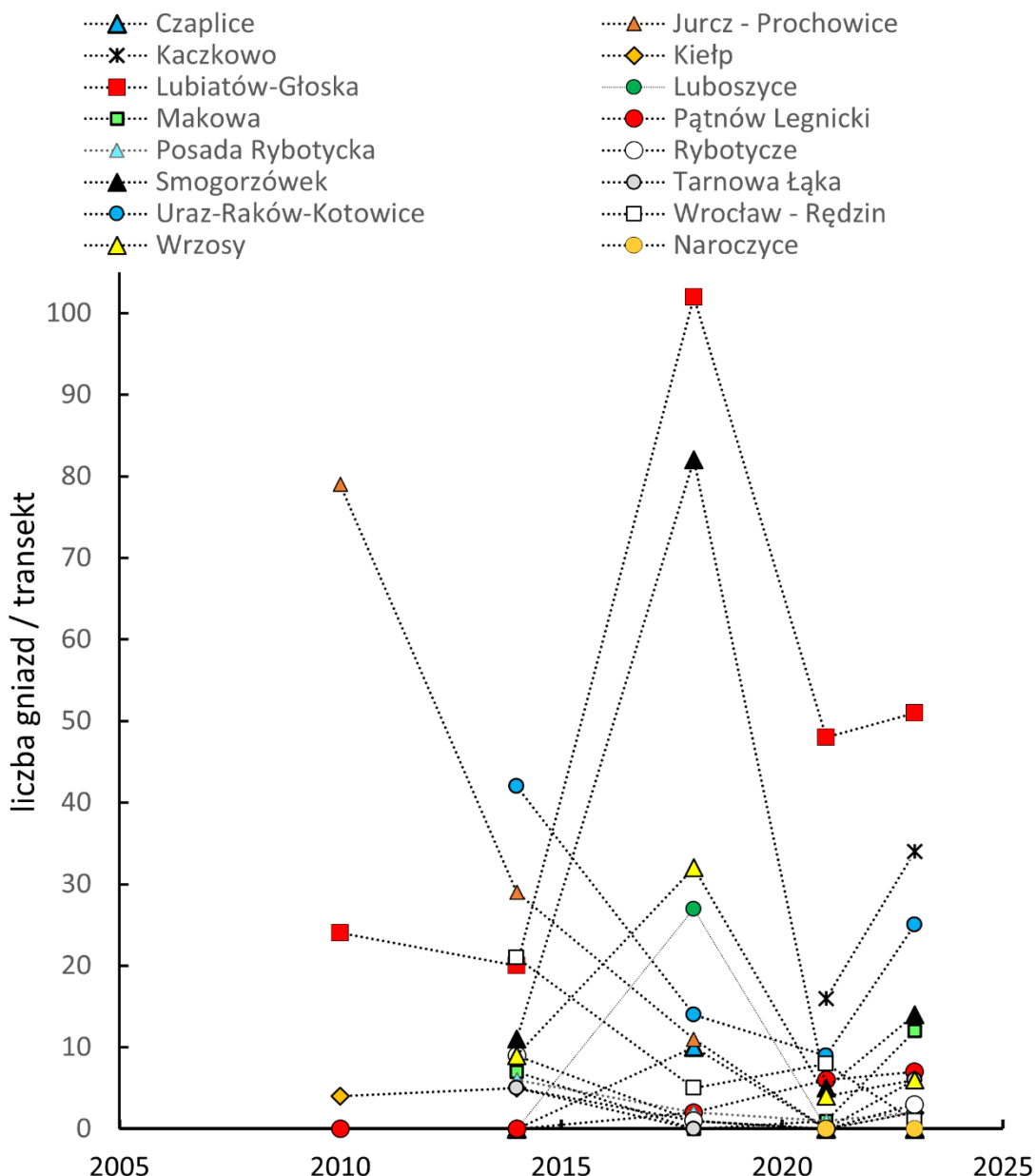
1. Stan ochrony gatunku

Ryc. 3. Liczba stanowisk z daną oceną parametru i oceną ogólną stanu ochrony.

Ocena stanu parametru populacja

Podobnie jak w regionie biogeograficznym alpejskim, stan populacji barczatki kataks w regionie kontynentalnym w 2023 r. był zły na większości monitorowanych stanowisk (68,8%) (ryc. 3). Na 3 stanowiskach w ogóle nie stwierdzono obecności gatunku, a na 8 względna liczebność populacji była bardzo niska, na poziomie oceny U2. Ponownie gatunek był najliczniejszy na stanowisku Lubiatów – Głoska (FV), gdzie względna liczebność osiągnęła wielkość 51 oprzędów/transekt (co jest wynikiem zbliżonym do tego z 2021 r) (ryc. 4).

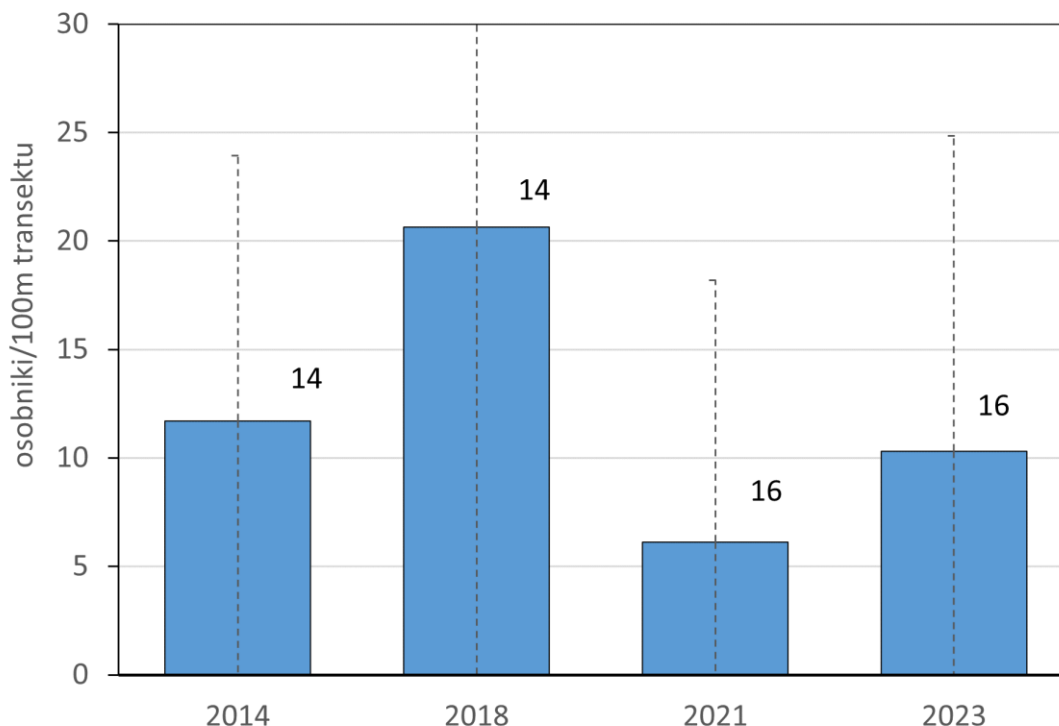

Ryc. 4. Zmiany wartości wskaźnika stanu populacji: „względna liczebność” dla gatunku barczatka kataks na monitorowanych stanowiskach w regionie biogeograficznym kontynentalnym w poszczególnych latach badań.

COPYRIGHT © GIOŚ

PRACA ZLECONA PRZEZ GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

Ryc. 5. Zmiany średnich wartości (wraz z odchyleniami standardowymi) wskaźnika stanu populacji: „względna liczebność” barczatki kataks w regionie biogeograficznym kontynentalnym w poszczególnych seriach badań monitoringowych. Wartości nad słupkami oznaczają liczbę uwzględnionych stanowisk.

W 2023 r. stan populacji barczatki kataks oceniono nieco lepiej niż w poprzednim badaniu (ryc. 3). Spadła liczba ocen U2, co wiązało się z większą liczebnością w stosunku do poprzedniego badania gatunku. Porównanie średnich wartości tego wskaźnika na wszystkich stanowiskach wskazuje na wzrost w stosunku do 2021 r., natomiast w skali wieloletniej (4 sezony badań) raczej na fluktuacje liczebności (ryc. 5).

W oparciu o wyniki monitoringu stan populacji gatunku w regionie biogeograficznym kontynentalnym należałoby ocenić jako zły (U2).

Ocena stanu populacji gatunku w regionie kontynentalnym: U2

Tab. 4. Zestawienie ocen wskaźników stanu populacji.

Wskaźnik	Liczba stanowisk z oceną			
	FV	U1	U2	XX
izolacja przestrzenna	14	0	1	1
względna liczebność	3	2	11	0

Ocena stanu parametru siedlisko

Na większości badanych stanowisk (11) stan siedliska gatunku określono jako właściwy (FV) (ryc. 3). Tylko na czterech stanowiskach stan jest gorszy – niezadowolający (U1), o czym zadecydował wskaźnik ekspozycja stanowiska (mikrosiedliska), a na jednym – jest zły (U2). Na przestrzeni dotychczasowych etapów prac monitoringowych widoczne są niewielkie zmiany w jakości siedliska (ryc. 7). W stosunku do poprzedniego etapu prac nastąpiła tylko jedna istotna zmiana: na stanowisku Czaplice udział zarośli tarninowych spadł do poziomu U2, co skutkowało taką samą oceną całego parametru.

Słabo ocenianym wskaźnikiem jest „ekspozycja stanowiska (mikrosiedliska)”, którego definicja zmieniła się w toku nabywania doświadczeń z kolejnych cykli monitoringu. Wskaźnik ten początkowo miał być określany jako „wystawa zbocza, tylko dla stanowisk poza Polską południową” (Oleksa 2012). Problem w tym, że barczatka kataks poza Polską południową prawie już nie występuje, a 18 na 19 stanowisk znajduje się w południowej połowie kraju. W związku z powyższym zaszła konieczność zmiany interpretacji tego wskaźnika z „wystawa zbocza” na „ekspozycja słoneczna (mikrosiedliska)”, bowiem z badań nad gatunkiem wynika, że to „ekspozycja ...” jest kluczowym czynnikiem ekologicznym przy wyborach samic co do miejsc owipozycji (Malkiewicz 2015). Na stanowiskach, gdzie wskaźnik ten oceniono na U1, doszło do pogorszenia ekspozycji słonecznej lub częściowej wycinki i w efekcie obniżenia powierzchni zajętej przez zarośla tarninowe.

Zmniejszenie powierzchni siedliska może nastąpić nie tylko w efekcie wycinek. Może to być starzenie się krzewów, działalność bobrów, zacienienie lub zarośnięcie ich przez wyższą roślinność lub porosty opanowujące krzewy w wilgotnych lokalizacjach i zajmujące optymalne mikrosiedliska w obrębie krzewu.

W oparciu o wyniki monitoringu stan siedlisk gatunku w regionie biogeograficznym kontynentalnym należałoby ocenić jako właściwy (FV).

Ocena stanu siedliska w regionie kontynentalnym: FV

Tab. 5. Zestawienie ocen wskaźników stanu siedliska.

Wskaźnik	Liczba stanowisk z oceną			
	FV	U1	U2	XX
ekspozycja stanowiska	12	3	0	1
udział zarośli tarninowych	12	3	1	0

Ocena stanu parametru perspektywy ochrony

W 2023 r. perspektywy ochrony barczatki kataks na ponad połowie (56%) badanych stanowisk w regionie kontynentalnym oceniono jako niezadowolające, a na blisko 1/3

stanowisk jako właściwe. Biorąc pod uwagę wszystkie dotychczasowe etapy prac monitoringowych, można stwierdzić, że w badaniu w 2023 r. perspektywy ochrony gatunku zostały ocenione najslabiej (ryc. 3). W stosunku do poprzedniego etapu prac w 2021 r. na dwóch stanowiskach ocena perspektyw spadła do U2. W przypadku Czaplic szanse na przetrwanie gatunku są bardzo słabe z uwagi na przemysłowe rolnictwo i przycinanie krzewów tak, by mogły poruszać się większe maszyny. Natomiast na stanowisku Jurcz-Prochowice po raz kolejny nie stwierdzono obecności barczatki kataks, a siedlisko gatunku ulega niekorzystnym zmianom degeneracyjnym mimo niezmienionej powierzchni.

Najlepiej rokującymi stanowiskami są Lubiaków-Głóska oraz Kaczkowo, bo tylko tam podczas badań w 2023 r. stwierdzono obecność populacji barczatki kataks i perspektywy ochrony gatunku były na poziomie FV. Poza nimi eksperci ocenili perspektywy ochrony barczatki kataks jako właściwe również na dwóch innych stanowiskach na Dolnym Śląsku i jednym na Podkarpaciu, uwzględniając dobry stan siedliska oraz brak istotnych oddziaływań i zagrożeń. Na pozostałych stanowiskach o niższych ocenach tego parametru zdecydował stan populacji albo stan siedliska w powiązaniu z oddziaływaniami.

W oparciu o wyniki monitoringu perspektywy ochrony gatunku w regionie biogeograficznym kontynentalnym należałoby ocenić jako niezadowolające.

Ocena perspektyw ochrony gatunku w regionie kontynentalnym: U1

Ogólna ocena stanu ochrony gatunku

Monitoring 16 stanowisk barczatki kataks, przeprowadzony w regionie biogeograficznym kontynentalnym w 2023 r., wykazał zły stan ochrony gatunku na większości (68,8%) badanych stanowisk (ryc. 3). Decydujący dla złych ocen stanu ochrony był zły stan populacji gatunku, wynikający albo z braku stwierdzeń barczatki kataks na badanych stanowiskach, albo z jej niskiej liczebności względnej. Wyniki monitoringu w 2023 r. wskazują na lepszy stan ochrony gatunku w porównaniu z wynikami z poprzedniego badania (87,5% ocen U2). Zaszła zatem pewna poprawa lub też nałożyły się dwa zjawiska: poprawa stanu populacji oraz długoterminowa fluktuacja liczebności, ponieważ wyniki dla stanu populacji w 2023 r. niemal „wróciły” do stanu z 2014 roku. Przewidywano to zresztą w poprzednim sprawozdaniu w 2021 r.: „zły stan może być zjawiskiem chwilowym, odzwierciedlającym jakieś niekorzystne dla gatunku zmiany mikroklimatyczne lub siedliskowe, nieobjęte badaniem, i jest prawdopodobne, że sytuacja gatunku się poprawi”.

W świetle wyników monitoringu przeprowadzonego w 2023 roku stan ochrony gatunku w całym regionie biogeograficznym kontynentalnym należałoby ocenić jako

zły (U2), a więc podobnie jak w poprzednim badaniu (2021). W ostatniej dekadzie brak publikacji, które rzucałyby światło na sytuację gatunku w Polsce.

Ogólna ocena stanu ochrony gatunku w regionie kontynentalnym: U2

Kierunek zmian: nieznan

2. Oddziaływania i zagrożenia wykazywane na stanowiskach

Stwierdzone oddziaływania

Najistotniejsze oddziaływanie, stwierdzone na przestrzeni wszystkich lat badań na większej liczbie stanowisk barczatki kataks w regionie kontynentalnym, ma charakter antropogeniczny; jest to stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych. W 2023 r. stwierdzono je na 8 stanowiskach, przy czym jego intensywność określono jako nieznaną. Stosowanie biocydów (insektycydów) jest istotnym z punktu widzenia gatunku oddziaływaniem, ponieważ silnie i bezpośrednio zagraża populacjom tego gatunku. Drugim co do znaczenia oddziaływaniem jest nawożenie (nawozy sztuczne) – 6 stanowisk, które też jest bezpośrednim zagrożeniem, gdyż gąsienice motyli nie tolerują nadmiaru związków azotowych w swoim pokarmie. Wypalanie i ewolucja biocenotyczna/sukcesja, stwierdzone na 4 stanowiskach, stanowią kolejny nierozwiązany problem, podobnie jak koszenie (ścinanie trawy) oraz nierodzące gatunki zaborcze – po 3 stanowiska gatunku, przy czym ich negatywny wpływ na siedlisko ma również nieznaną intensywność.

Pozostałe oddziaływania, w większości o charakterze antropogenicznym, stwierdzone były tylko lokalnie, na pojedynczych stanowiskach. Należą do nich: górnictwo w kopalniach i kamieniołomach, żwirownie i piaskownie oraz drogi i autostrady, a także regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zalewanie. Intensywność tych oddziaływań określana była przeważnie jako nieznaną.

Przewidywane zagrożenia

Najważniejsze zagrożenia dla siedlisk gatunku w regionie kontynentalnym pokrywają się w znacznym stopniu ze stwierdzanymi oddziaływaniami i pozostają generalnie podobne na przestrzeni dotychczasowych lat badań. W roku 2023 na połowie stanowisk (8) przewiduje się zagrożenie związane ze stosowaniem biocydów, hormonów i substancji chemicznych. Na sześciu stanowiskach przewiduje się zagrożenia związane z nawożeniem, na czterech z wypalaniem i sukcesją, trzech z nierodzimiymi gatunkami zaborczymi, na dwóch z zaśmiecaniem terenu i odpadami stałymi, a także gospodarką roślinnością wodną i przybrzeżną na potrzeby odwodnienia. Na pojedynczych stanowiskach przewiduje się problemy

z funkcjonowaniem dróg, zabudową i zakłóceniami powodowanymi przez działalność człowieka oraz ze zmianami klimatu.

3. Stosowane i zalecane działania ochronne

W obecnej chwili (o ile wiadomo) nie wykonywane są żadne działania ochronne dla populacji tego gatunku. W przeszłości takie działania wykonywano w rezerwacie „Zbocza Płutowskie” (stanowisko Kiełp) oraz na stanowisku Kaczkowo (droga S-5), jednak w obu przypadkach ich skutek (wycinka nadmiaru tarniny) nie przyniósł zauważalnie pozytywnych rezultatów dla obecności gatunku. Prowadzone na pierwszym z tych stanowisk zabiegi ochrony czynnej są nakierowane głównie na zachowanie muraw kserotermicznych. Potrzeba ochrony barczatki kataks jest uwzględniona częściowo, wycinka prowadzona była dotychczas zarówno w miejscach, gdzie stwierdzono obecność barczatki, jak i tam, gdzie jej nie stwierdzono. Przerzedzenie zwarcia zarośli tarninowych w niektórych miejscach transektu wydaje się zasadne ze względu na poprawę nasłonecznienia, może jednak prowadzić do zniszczenia gniazd lub złoź jaj barczatki.

Sugerowanym zaleceniem ochronnym może być odmładzanie zarośli tarninowych na stanowiskach, gdzie krzewy się wyraźnie starzeją, co można poznać po ich miejscowym zamieraniu oraz pokrywaniu się grubszych odgałęzień porostami. W takich miejscach należałoby krzewy wycinać u nasady (bez karczowania), aby dać im odrosnąć od części podziemnych. Po kilku latach niezakłóconego wzrostu, młode, luźne zarośla potomne zaczynają ponownie spełniać swoją funkcję siedliska lęgowego dla barczatki kataks. Należałoby przy tym pamiętać, aby wycinki starych tarnin dokonywać po sezonie lęgowym zarówno barczatki, jak i ptaków, czyli w okresie lipiec – wrzesień.

Piśmiennictwo

1. Bury J. 2015. Nowe dane o występowaniu *Eriogaster catax* (Linnaeus, 1758) (Lepidoptera: Lasiocampidae) w południowo-wschodniej Polsce. *Acta Entomologica Silesiana* 23 (online 012): 1–10.
2. Malkiewicz A. 2015. Barczatka kataks w Krainie Łęgów Odrzańskich – występowanie, zagrożenia, zalecenia ochronne. W: *Rzadkie i chronione zwierzęta Krainy Łęgów Odrzańskich - zagrożenia i perspektywy rozwoju*. Kronika ŁO nr 1, Prochowice: 47-52.
3. Oleksa A. 2012. Barczatka kataks *Eriogaster catax*. W: *Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.). Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część II*. GIOŚ, Warszawa, s. 104–123.